

Pohjois-Savon hyvinvointialueen osallisuusohjelma 2030

Osallisuuspäätös ja osallisuustavoitteet sekä
kehittämistoimenpiteet vuosina 2023-2025

Tieto- ja materiaalipaketti osallisuudesta ja
osallisuusohjelman kokoamisesta

Osallisuusohjelman tarkoitus

Osallisuusohjelmassa asetetaan osallistumisen ja osallisuuden edistämisen tavoitteita ja kehittämistoimenpiteet, kuvataan Pohjois-Savon hyvinvointialueen osallisuuskanavat ja –menetelmät sekä vastuutahot toimenpiteissä

Osallisuusohjelma tehdään

Osallistumisen ja osallisuuden edistämiseksi hyvinvointialueen päätöksenteossa

- Vahvistamaan eri-ikäisten ja -taustaisten asukkaiden ja palvelun käyttäjien sekä henkilöstön vaikuttamismahdollisuuksia päätöksenteossa
- Tuottamaan tietoa hyvinvointialueen päättäjille ja virkamiehille osallisuudesta, osallisuuden edistämisestä ja sen hyödyistä.

Osallisuuden edistämiseksi palveluissa ja palvelujen kehittämisessä

- Vahvistamaan palvelun käyttäjien vaikuttamismahdollisuuksia oman elämänsä päätöksenteossa sekä omien palvelujensa kehittämisessä.
- Vahvistamaan työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa työssään.
- Vahvistamaan osallisuuden johtamisen taitoja.

Osallisuuden toteutuessa

Osallisuuden toteuttaminen lisää

- vuorovuorovaikutusta ja dialogisuutta
- selkeää ja ymmärrettävää tietoa
- tiedon monikanavaista löydettävyyttä
- kuulluksi ja ymmärretyksi tulemista
- osallistumiseen on erilaisia kanavia ja tapoja
- palveluista saatavaa hyötyä
- poikkeuksellisen elämäntilanteen huomioimista kokonaisvaltaisesti

Osallisuuden toteutuminen poistaa

- pakottamista
- tiedon puutetta
- näennäistä osallistumista
- kohtaamattomuutta
- asioiden salailua ja panttaamista
- asiantuntijakeskeisyyttä
- liiallista byrokratiaa
- osallisuuden edistämisen taitojen puutetta

Osallisuustyöryhmät osallisuusohjelman valmistuksessa

Kevät 2022

Mira Ulmanen, kehittämispäällikkö, Ylä-Savon Sote

Helena Törmi, ept-koordinaattori, hyte-tiimi, perusterveydenhuollon yksikkö

Henni Savolainen, viestintäassistentti, valmistelu

Kaarina Halonen, palvelusuhdepäällikkö, vastuuvalmisteliija

Sanna Kaskivirta, tietojärjestelmäasiantuntija, Varkaus

Sanna Salonen, aikuissosiaalityö, Kuopion kaupunki

Eija Väisänen, palveluesimies, vammaispalvelut, Kuopion kaupunki

Hanna Ripaoja, johtamisen käsikirjan vastuuvalmisteliija, Pohjois-Savon liitto

Heidi Halonen, kehittämiskoordinaattori, ikääntyvien palvelut, POSOTE20

Eija Rytönen, toiminnanjohtaja, Pohjois-Savon Muisti ry

Juha Antikainen, hiippakuntasihtööri, Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

Merja Sahlström, tieto- ja kehittämispalvelujen päällikkö, Ylä-Savon Sote

Niina Kela-Korhonen, asiakkuuspäällikkö, PSSHP

Anne Aholainen, projektipäällikkö POSOTE20 (vetäjä)

Syksy 2021 mukana lisäksi

Seija Korhonen, projektipäällikkö, ospa-hanke, Mansikka ry

Liisa Jokela, aluekoordinaattori, Kuopio

Merja Ålander, asiakkuuspäällikkö, PSSHP

Marika Lähti, hyte-koordinaattori, Ylä-Savon Sote

Sari Markkanen, hyte-koordinaattori, Varkaus

Tarja Tomperi, osallisuuskoordinaattori, Varkaus

Noora Ritvanen, viestintäassistentti, PSSHP

Jaana Niiranen, EPT-koordinaattori, Siilinjärvi

Kevät 2021 mukana lisäksi

Miia Lahtela, kehittämispäällikkö, Sos-lapsikylä ry

Elina Pekonen, Socra-hanke, DIAK

Jaana Hämäläinen, hyte-koordinaattori, Lapinlahti

Katja Myllynen, projektikoordinaattori, POSOTE20

Niina Räsänen, projektisuunnittelija, POSOTE20

Osallisuustyöryhmä on poikkihallinnollinen työryhmä osallisuustyön jalkauttamiseksi.

Osallisuus- ohjelman tekemiseen otettiin näkemyksiä laajasti mukaan.

Syksy 2021

asukaskysely, jossa 1134 vastaajaa
Koottu tietoa tutuista ja mielekkäiksi koetuista osallistumisen tavoista

Syksy 2021

kaksi osallisuuswebinaaria, johon on osallistunut 45 sote-ammattilaista

Kevät 2022

Henkilöstöjärjestöinfo, johon osallistui 20 osallistujaa oman henkilöstöjärjestönsä edustajana

Kevät 2022

Seudulliset kumppanuusillat Kuopiossa, Varkaudessa, Iisalmessa, Vesannolla ja Lapinlahdella, joissa kokoontui 100 osallistujaa. Osallistujat olivat kuntien, järjestöjen, seurakuntien, yrittäjien sekä aluevaltuuston edustajia

Kesä 2022

Innoduel-kysely, jossa 298 vastaajaa järjestöjen, diakoniatyöntekijöiden, pohjoissavolaisten osallisuustoimijoiden sekä aluevaltuutettujen joukosta

Syksy 2022

Pohjois-Savon hyvinvointialueen asukaspaneeli –kokeilu (21 osallistujaa digitaalisella alustalla ja lähipäivässä), nuorten digiraati –kokeilu (7 osallistujaa), Vaikuta! –teemapäivä nuorille Vesannolla ja Iisalmessa

Syksy 2023

Lausunnot aluehallitus, lautakunnat, jaostot sekä vaikuttamistoimielimet. Aluevaltuuston päätös.

Mitä osallisuus on?

Osallisuus Pohjois-Savon hyvinvointialueella

Osallisuudella tarkoitetaan ihmisen mahdollisuutta **vaikuttaa** omaan elämäänsä ja sen suuntaan sekä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, **osallistua** palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin, mahdollisuutta olla **aktiivinen toimija** ja yhteisön **jäsen**.

Osallistuakseen ihminen tarvitsee **tietoa** omaan elämään vaikuttavista asioista sekä saavutettavissa olevia **osallistumisen väyliä**. Osallisuuden keinoja tarvitsevat **asukkaat, asiakkaat, työntekijät hyvinvointialueella sekä erilaiset sidosryhmät**.

Osallisuustyöryhmä kevät 2021

Lue myös Socra-hankkeen osallisuuden määrittelystä ja osallisuuden osa-alueista [Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet – THL](#)

Osallistuessaan yksilö on

1. OSALLINEN TIEDOSTA

Tarkoittaa yksilölle

- Tiedon saamista, joka mahdollistaa kyvyn tehdä päätöksiä ja osallistua
- Tiedon tuottamista omasta kokemuksesta kehittäjille, työntekijöille ja päättäjille

2. OSALLINEN OMAN PALVELUNSA SISÄLLÖSTÄ

Yksilöllä on

- Päätösvaltaa omasta elämästä ja siihen liittyvistä asioista
- Mahdollisuutta säädellä omaa tekemistä ja olemista
- Ymmärrettävä, hallittava ja ennakoitava toimintaympäristö

3. OSALLINEN PALVELUJEN KEHITTÄMISESTÄ

Yksilö on

- Mukana ryhmissä, joissa pystyy vaikuttamaan itsensä ulkopuolelle esimerkiksi palveluissa, asuinympäristössä tai laajemmin yhteiskunnassa

4. OSALLINEN YHTEISÖISSÄ JA YHTEISKUNNASTA

Yksilöllä on

- Mahdollisuutta panostaa yhteiseen hyvään, osallistumaan merkityksellisyyden luomiseen ja kokemiseen sekä liittymään vastavuoroisiin sosiaalisiin suhteisiin

Osallisuusohjelma ottaa kantaa ja antaa tietoa erilaisten yksilöiden ja ryhmien mahdollisuuksista osallistua

- saada ja antaa tietoa,
- vaikuttaa omiin palveluihinsa,
- osallistua palvelujen kehittämistyöhön sekä
- hyvinvointialueen päätöksentekoon valmistelusta lähtien.

Lue lisää osallisuudesta Kuntaliiton sivuilta: [Osallisuus - kuntalaisten osallisuuden edistäminen | Kuntaliitto.fi](#)

Osallisuutta edistävä toimintakulttuuri

Osallisuusohjelma edistää yhtenäistä toimintakulttuuria

- asiakkaan kohtaamisessa,
- työyhteisöissä,
- sidosryhmäyhteistyössä
- sekä päätöksenteossa.

Lue lisää osallisuutta edistävästä
toimintakulttuurista

[Asiakkaat ja osallisuus – THL](#)

Yksilön päätöksenteon valmiudet

- Tiedon saaminen ja antaminen palveluissa ja päätöksenteossa
- Osallistuminen ja vaikuttaminen palveluissa ja päätöksenteossa
- Vertaistuki oman päätöksenteon tukena
- Työntekijän mahdollisuus vaikuttaa työhönsä ja olla osa työyhteisöään.

Yhteiskehittäminen palveluissa

- Osallisuutta edistävät menetelmät ja työtavat löydettävissä ja käytettävissä
- Kokemusasiantuntijat ja –toimijat ja kehittäjäasiakkaat
- Kumppanuudet asiakkaan palvelujen kehittämisessä

Yhteinen asiakas – sama maali!

- Monialaisuus ja –toimijaisuus toimintamallina
- Kumppaneiden palvelujen ja yleishyödyllisen toiminnan löytäminen, asiakkaan ohjaaminen ja yhteistyöstä sopiminen.

Osallisuuden johtaminen ja demokratia

- Edustuksellinen demokratia ja muut osallistumisen kanavat
- Ennakkovaikutusten arviointi osa päätöksentekoa
- Osallisuuden johtaminen ja koordinointi on selkeää
- Osallisuus strategiassa ja suunnitelmissa sekä toimintaohjeissa

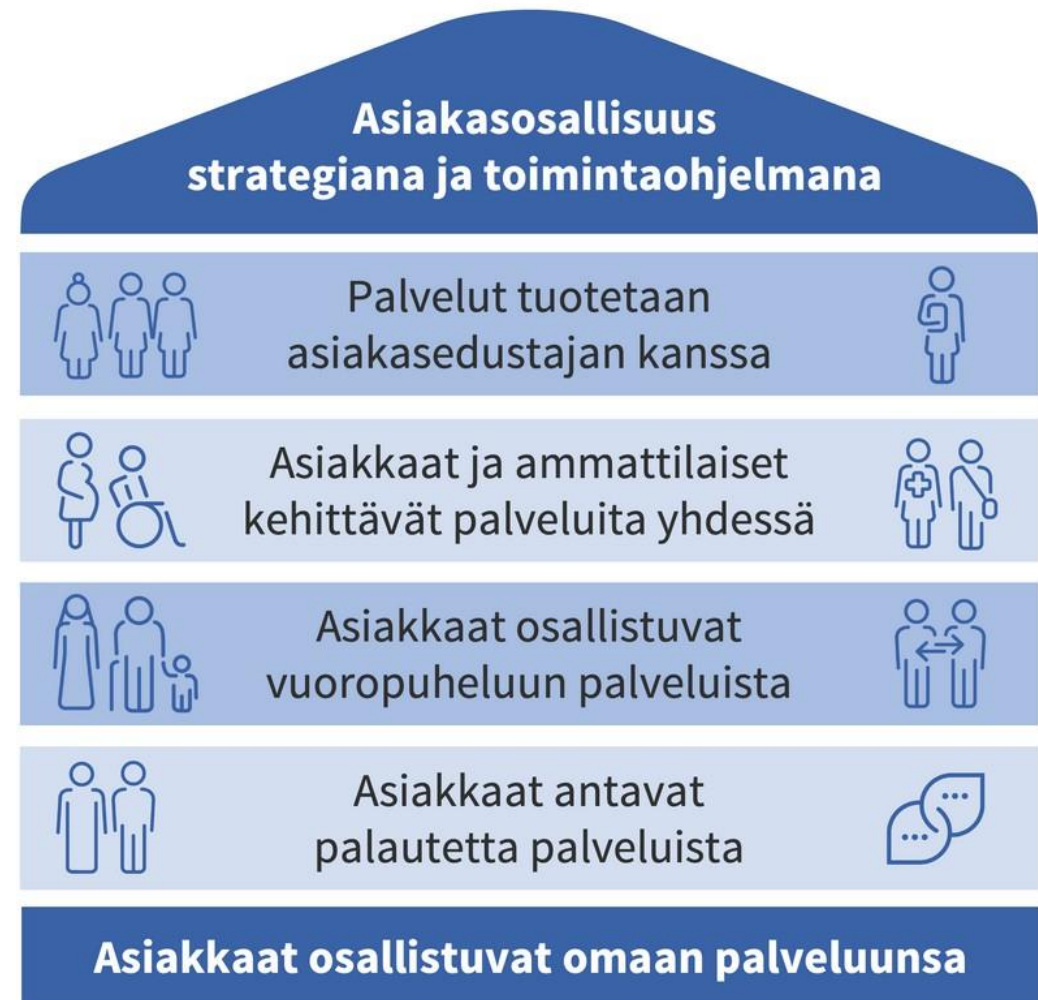
Asiakasosallisuus organisaatiossa ja johtamisen merkitys

Asiakasosallisuuden talo tarvitsee systemaattista johtamista ja toimenpiteitä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on koonnut sivuston esimiehille ja johtajille, joka auttaa pohtimaan oman toimialan, palvelualueen, osaston tai yksikön toimintaa asiakasosallisuuden näkökulmasta.

Tärkeää on huomata, että osallisuuden edistäminen on yhteistyötä: asiakkaan ja ammattilaisten välillä, oman työyhteisön sisällä sekä erilaisten ammattilaisten kesken.

Lue lisää [Asiakasosallisuuden johtaminen sosiaali- ja terveystalouksissa - THL](#)

Osallisuussalkku

Osallisuussalkku koostuu osallisuuden menetelmistä. Se on työkalu osallisuustoiminnan suunnitteluun. Salkussa on suunnittelun tueksi yleisiä ehdotuksia antamaan suuntaa toimintatavoille.

Organisaation tai toimintayksikön lopullinen salkku on monipuolinen kattaus konkreettisia osallisuuden edistämisen tapoja. Hyvä salkku sisältää elementit, joilla:

- osallistuja saa toiminnasta ja palveluista tietoa ja hän voi sitä omasta tilanteestaan ja kokemuksestaan käsin tuottaa.
- osallistuja voi osallistua palvelun suunnitteluun ja valmisteluun.
- osallistuja voi vaikuttaa päätöksentekoon,
- osallistuja voi olla omilla valmiuksillaan aktiivinen toimija.

Osallisuussalkun ovat suunnitelleet Anne Aholainen ja Mira Ulmanen osana Pohjois-Savon hyvinvointialueen osallisuusvalmistelua. Lue lisää taustamateriaaleista.

Osallisuus näkyy Pohjois-Savon hyvinvointialueella

Hyvinvointialueen strategia

Kukoistava ja hyvinvoiva Pohjois-Savo

Pohjois-Savon hyvinvointialueen strategiassa on viisi painopistealuetta, joista osallisuus on suoraan tavoitteena ja toimenpiteenä näissä kolmessa

Asukkaat: ”Kannustamme ja tuemme asukkaitamme osallisuuteen ja omatoimisuuteen”

Työntekijät: ”Hyvä työyhteisö on avoin, keskusteleva ja innovatiivinen. Vahvistamme henkilöstön osallisuutta oman työnsä suunnitteluun ja koko hyvinvointialueen toiminnan kehittämiseen.”

Talous: ”Tieto ohjaa talouden ja investointien suunnittelua. Voimavarojen kohdentamisessa kuuntelemme palvelujen käyttäjiä ja työntekijöitä.”

Palvelustrategia suuntaa palvelujen kehittämistä asiakaskokemukseen pohjautuen ja osallisuutta vahvistaen. Tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma huomioi tämän eri asiakasryhmien kohdalla.

Osallisuuden edistämisen osalta palvelustrategia nostaa tärkeäksi kolmannen sektorin roolin asiakkaiden äänenä.

Hallintosäätö

3§ Hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä

Hyvinvointialueen johtaminen perustuu hyvinvointialuestrategiaan ja sen osana olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiaan, alueelliseen hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan, pelastustoimen palvelutasopäätökseen, taloussuunnitelmaan, talousarvioon ja investointisuunnitelmaan, omavalvontaohjelmiin, osallisuusohjelmaan sekä muihin valtuuston päätöksiin

3. Luku Vaikuttamistoimielimet

Lakisääteiset toimielimet: Ikäihmisten neuvosto (20§, tehtävät 47§), Vammaisneuvosto (21§, tehtävät 48§), Nuorisovaltuusto (22§, tehtävät 46§)

Muut vaikuttamistoimielimet (23§, tehtävät 49§): asukaspaneeli, asiakaspaneeli, järjestöneuvosto, yrittäjäfoorumi, kuntafoorumi

Hyvinvointikertomus 2021-2025 ja hyvinvointisuunnitelma

Osallisuuden vahvistaminen ja yksinäisyyden vähentäminen on yksi painopistealuista

Lue lisää hyvinvointialueen strategioista, ohjelmista ja suunnitelmista [Strategia ja suunnitelmat - Pohjois-Savon hyvinvointialue - Pohjois-Savo \(pshyvinvointialue.fi\)](#)

Hallintosäätö [Säännöt ja ohjeet - Pohjois-Savon hyvinvointialue - Pohjois-Savo \(pshyvinvointialue.fi\)](#)

Miksi osallisuuden edistäminen on meille tärkeää Pohjois-Savon hyvinvointialueella?

Osallisuuden edistämisestä säädetään monipuolisesti perustuslaista lähtien

- Laki hyvinvointialueesta 611/2021, luku 5
- Tahtotilaa ja toimenpiteitä kuvataan hyvinvointialueen strategioissa, ohjeissa ja suunnitelmissa
- Osallisuusohjelma sisältää tietoa ja käytännön toimenpiteitä osallisuuden edistämiseksi.

Osallisuuden edistäminen tukee ja vahvistaa demokratiaa

- Äänestysprosentti 2022 aluevaaleissa 45.9%
- Aluehallinto on uusi päätöksenteon taso, joka antaa mahdollisuuden ottaa käyttöön uusia tapoja vaikuttaa ja osallistua.
- Osallisuusohjelma pohjautuu kansalaisilta koottuun tietoon tutuista ja mielisistä osallistumisen tavoista

Osallisuuden edistämällä vähennetään yksinäisyyttä ja edistetään hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta

- Pohjois-Savon hyvinvointikertomus 2021-25 nostaa painopistealueeksi osallisuuden edistämisen ja yksinäisyyden vähentämisen
- Osallisuusohjelma kokoaa tietoa pohjoissavolaisten osallistumisen kokemuksista.

Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian strateginen kärki on ”Yhdessä potilaan ja asiakkaan kanssa”

- Tavoitteissa lisätään osallisuutta turvallisuuden parantamiseksi, asiakas- ja potilasturvallisuustyötä edistetään samaa tahtia sekä asiakkaiden, potilaiden ja läheisten kokemukset ohjaavat palveluiden kehittämistä.
- Osallisuusohjelmassa ovat mukana strategiaan kuvatut toimenpiteet

Osallistumisella ja kuulumisella työyhteisöön on myönteinen vaikutus yksilöiden ja työyhteisöjen hyvinvointiin sekä toimintakulttuuriin

- Osallisuuden edistäminen työyhteisöissä on johtamisen ja työyhteisökäytäntöjen sekä työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisen kysymys
- Osallisuusohjelmaan on koottu toimenpiteitä työntekijöiden osallisuuden edistämiseksi.

Lue lisää taustamateriaaleista

Osallisuusohjelma 2030

Osallisuuslupaus

**Yhdenvertaisina yhdessä tehden, sillä
meillä on tahtoa rakentaa kaikille
mahdollisuuksia osallistua ja olla osallinen.**

**OSALLISUUSTYÖRYHMÄ KEVÄT 2022, HENKILÖSTÖJÄRJESTÖT JA INNODUEL-KYSELY:
aluevaltuutetut, järjestöt, diakoniatyöntekijät sekä asukasdemokratia**

Arvot osallisuuden edistämiseksi

Vuorovaikutteisuus

Vuorovaikutteisuus näkyy monen suuntaisena dialogina sekä palautteen hyödyntämisenä erilaisissa kohtaamisissa ja yhteistyössä.

Rohkeus

Rohkeus näkyy kykynä tehdä muutoksia omiin toimintatapoihin ja toimintamalleihin sekä toimia osallisuutta edistävällä tavalla.

Avoimuus

Avoimuus on läpinäkyvyyttä, ymmärrettävyyttä ja selkokielisyyttä viranomaisten toiminnassa, palvelujen kriteereissä sekä asiakirjoissa.

Luottamus

Luottamus rakentuu luvattun pitämisestä, saavutettavissa olevista palveluista sekä linjakkaasta päätöksenteosta

---

Osallisuustavoitteet

TOIMINTALINJA 1: Osallistumisen kanavat ja -työvälineet

Asiakkaiden osallisuutta vahvistamalla edistetään oikea-aikaisia, saavutettavia ja laadukkaita palveluja.

Niin, että asiakkaan ääni saadaan kuuluviin myös vaikeissa elämäntilanteissa ja pompottelu vähenee!

TOIMINTALINJA 2: Työntekijöiden osallisuuden edistäminen

Työntekijöillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa työhönsä

Niin, että hyvinvointialueesta puhutaan huipputyöpaikkana.

TOIMINTALINJA 3: Osallisuustiedon hyödyntäminen ja vaikuttavuus

Osallistumisen tuloksena syntyvää tietoa hyödynnetään ja tehdään näkyväksi osallistujille.

Niin, että jokainen kokee olevansa osallinen hyvinvointialueen toiminnasta ja päätöksenteosta

TOIMINTALINJA 4: Yhteisöt hyvinvointialueella

Tuetetaan osallistumista ja kuulumista yhteisöihin yhteistyöllä sidosryhmien kanssa.

Niin, että ennaltaehkäisevä toiminta toteutuu ja palvelujen tarve vähenee.

Osallisuustavoitteet näkyvät vuonna 2030

Toimintalinjat	Tavoite	Mittari	Vastuutaho
TOIMINTALINJA 1: Osallistumisen kanavat ja -työvälineet Asiakkaiden osallisuutta vahvistamalla edistetään oikea-aikaisia, saavutettavia ja laadukkaita palveluja.	Tiedon saaminen hyvinvointialueesta on monikanavaista, selkeää ja saavutettavaa.	Käyttäjäkokemuksen laaja kokoaminen Asiakaspalaute kotisivujen kautta ja palautekyselyt	Viestintä- ja markkinointi palvelualue
	Asiakkailla on väyliä sekä tapoja osallistua palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen ja päätöksentekoon.	Osallisuus menetelmät käytössä kyllä / ei Vaikuttamistoimielinten kokemukset vaikuttamisesta Asiakaspalautejärjestelmät toimivat kyllä /ei	Hyte- ja osallisuus palvelualue, menetelmät; Asiantuntijapalvelualue, Asiakaspalaute –hanke
	Henkilöstö tieto ja kokemus osallisuuden edistämisen tavoista lisääntyvät	Tiedon ja kokemusten lisääntyminen osallisuustoiminnasta (Osallisuuskysely)	
	Asiakas- ja potilasturvallisuus paranee – yhdessä asiakkaiden ja potilaiden kanssa	Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian ja toimenpideohjelman mittarit liittyen osallisuuden edistämiseen tavoitteeseen	Asiakas- ja potilasturvallisuus, asiantuntijapalvelualue
TOIMINTALINJA 2: Työntekijöiden osallisuuden edistäminen Työntekijöillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa työhönsä	Työntekijät hyvinvointialueella kokevat, että saavat ajantasaista tietoa toiminnasta ja tulevat kuulluksi.	Osallisuusindikaattori osana työhyvinvointikyselyä	Henkilöstöpalvelut
	Työntekijöiden sitoutuminen, kuulluksi tuleminen kokemus ja työhyvinvointi lisääntyvät.	Työhyvinvoinnin lisääntyminen	Henkilöstöpalvelut
TOIMINTALINJA 3: Osallisuustiedon hyödyntäminen ja vaikuttavuus Koottua osallisuustietoa hyödynnetään ja tämä näkyy myös osallistujille.	Asukkaiden, asiakkaiden ja henkilöstön aloitteellisuus ja osallisuuden kokemus lisääntyy.	Aloitteiden määrän lisääntyminen Osallisuusindikaattori (asukaskysely)	Hyte- ja osallisuuspalvelut
	Hyvinvointialuevaalien äänestysprosentti on vähintään 65% vuoden 2029 vaaleissa.	Äänestysprosentti (tilastokeskus)	Aluehallitus ja -valtuusto
TOIMINTALINJA 4: Yhteisöt hyvinvointialueella Tuetetaan osallistumista ja kuulumista yhteisöihin yhteistyöllä sidosryhmien kanssa. Sidoryhmät: kunnat, yritykset, järjestöt, seurakunnat jne.	Pohjoissavolaisten asukkaiden kokemukset yksinäisyydestä vähenee ja osallisuuden tunne lisääntyy.	Hyvinvointikertomuksen painopisteen mittarit osallisuuden edistämässä	Hyte- ja osallisuuspalvelualue
	Kumppanuus sidosryhmien kanssa osallisuuden edistämässä on selkeää ja vuorovaikutteista.	Yhteistyön lisääntymisen kokemukset (Järjestökysely) Avustus- ja hankintayhteistyön kokemukset	Hyte- ja osallisuuspalvelualue, avustukset ja yhteisöyhteistyö Hankintayksikkö, hankinnat

Toimenpiteet vuoteen 2025 mennessä

TOIMINTALINJA 1:

Osallistumisen kanavat ja työvälineet

Asiakkaiden osallisuutta vahvistamalla edistetään oikea-aikaisia, saavutettavia ja laadukkaita palveluja.

- Tiedon saaminen hyvinvointialueen viestintäkanavista on monikanavaista, selkeää ja saavutettavaa.
- Asiakkailla on väyliä osallistua palvelujen kehittämiseen sekä päätöksentekoon ja ne ovat käytössä.
- Asiakas- ja potilasturvallisuuden edistäminen – yhdessä asiakkaiden ja potilaiden kanssa

Toimenpide	Vastuutaho
<p>Toimenpide 1: Viestinnän ja viestintäkanavien edistäminen asukkaiden ja asiakkaiden näkökulmasta niin, että kokemus palvelujen ja yhteystietojen löytämisestä edistyy.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kotisivujen käyttäjätestin uusiminen ja sivuston uudistaminen tämän pohjalta. Edistetään tiedon löydettävyyttä kotisivuilta: Google-haun kehittäminen sekä digipalvelujen löydettävyys Tiedotusyhteistyön edistäminen kuntien sivustojen kanssa yhteisessä viestintäverkostossa Paperisten tiedotteiden jakaminen suoraan kotitalouksiin, henkilöstön avulla tai sidosryhmäyhteistyön avulla mahdollisuudet kartoitetaan (digisyryäytyminen) 	Viestintä ja markkinointi palvelualue
<p>Toimenpide 2: Kokemus-, asiakasraati- ja kehittäjäasiakastoiminnan yhtenäiset käytännöt ja toiminnan edistäminen palvelujen kehittämisessä sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden edistämässä.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ohjeet osallisuuden menetelmistä helposti löydettäväksi Osallisuuden edistämisen tavoista tietoa intraan ja perusmallit toiminnan käynnistämiseksi. Selkokielisen materiaalin tuottamisen ohjeet esille Ydinasia –hankkeesta Palvelujen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivittäminen 	Hyte- ja osallisuus palvelualue, osallisuuskoordinaatio
<p>Toimenpide 3: Asiakaspalautejärjestelmän kehittäminen palveluihin sekä yleisen palautteen antamiseksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> Palautteen käsittelyn selkeä prosessi: kuka käsittelee ja miten palaute käsitellään. Asiakaspalautteen prosessi palautteen antajille näkyväksi ja vuorovaikutteiseksi, niin, että palautteen antamisen vaikutukset saadaan näkyviin. 	Asiantuntijapalvelualue Asiakaspalaute –hanke (RRP-rahoitus, INV 3)
<p>Toimenpide 4: Digitaalisen osallistumisen mahdollisuuksien kartoittaminen osana hyvinvointialueen päätöksentekoa.</p> <ul style="list-style-type: none"> Asukas- ja asiakaspaneelitoiminta otetaan käyttöön pääasiallisesti digitaalisena toimintana. Työtä käynnistetään Howspace-alustan turvin seurataan Sitran Polis-kokeilua ja sen mahdollisuuksia hyvinvointialueen päätöksenteossa. <p>Digisyryäytymisen toimenpiteet: edistetään Henkkarit kaikille –kampanjan toteuttamista sekä vertaisohjaajien saatavuutta järjestöjen avulla. Asiakaskokemus edellä digitaalisten palvelujen kehittämisessä</p>	Hyte- ja osallisuus palvelualue Osallisuusohjelma ja järjestöyhteistyö –hanke (Tulsote II –rahoitus) HVAn Digipalvelut ja järjestöjen kumppanuus

TOIMINTALINJA 2:

Työntekijöiden osallisuuden edistäminen

Työntekijöillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa työhönsä

- Henkilöstö kokee saavansa ajantasaista tietoa hyvinvointialueen päätöksenteossa olevista asioista.
- Työntekijöiden sitoutuminen, kuulluksi tulemisen kokemus ja työhyvinvointi lisääntyvät.

Toimenpide	Vastuutaho
<p>Toimenpide 5: Henkilöstön osallisuutta edistetään hyvinvointialueen strategioissa ja ohjelmissa sekä työtä ohjaavissa suunnitelmissa ja asiakirjoissa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tekeminen • Asiakirjat, kuten palkkaukselliset ja palvelusuhteisiin liittyvät asiakirjat, ovat julkisia ja helposti löydettävissä Intrassa. Päätöksenteon julkisuutta edistetään ja parannetaan edelleen. 	Henkilöstöhallinto
<p>Toimenpide 6: Erilaiset kyselyt henkilöstölle systemaattisesti tehtäväksi ja toistettaviksi. Kyselyistä hyvin tunnistettu osallistumisen ja vaikuttamisen väline.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kyselyn julkaiseminen monikanavaisesti Intrassa ja sähköpostissa. • Kehitetään osallistumisen tuloksista kertovaa viestintää Intraan. Viestintä vastuu kyselyjen tekijällä. • Työhyvinvointikyselyyn osallisuuden kokemuksesta kertova indikaattori. Osallisuusindikaattori on validoitu mittari, joka mittaa yksilön kuuluvuuden tunnetta, tekemisten merkityksellisyyttä, sekä toimintamahdollisuutta ja hallittavuutta. Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta – THL 	<p>Henkilöstöhallinto</p> <p>Kyselyjen tekijät vastaavat kyselyjen tuloksista ja vaikutuksista raportoinnista</p>
<p>Toimenpide 7: Henkilöstön suoran osallistumisen edistäminen hyvinvointialueen johto- ja työryhmissä.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työryhmiin mukaan käytännön osaamista, niin että suunnittelussa edistettäisiin oikeita asioita. 	Henkilöstöhallinto
<p>Toimenpide 8: Osallisuutta edistävän toimintakulttuurin edistäminen koko henkilöstössä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointialueella toteutettaviin henkilöstökoulutuksiin kannustaminen. • Lähiesimiesten rooli, uuden henkilöstöä osallistavan toimintakulttuurin, omaksumisessa on tärkeä. Valmentavan johtamisen ja työhyvinvoinnin koulutukset edistävät henkilöstön osallisuutta. 	Henkilöstöhallinto

TOIMINTALINJA 3:

Osallisuustiedon hyödyntäminen ja vaikuttavuus

Osallistumisen tuloksena syntyvää tietoa hyödynnetään ja tulos tehdään näkyväksi myös osallistujille.

- Asiakkailta ja henkilöstöltä tulevat ideat ja ajatukset käsitellään ja hyödynnetään valmistelussa ja päätöksenteossa
- Asukkaiden, asiakkaiden ja henkilöstön aloitteellisuus ja kokemus osallisuudesta lisääntyy.
- Hyvinvointialuevaalien äänestysprosentti on vähintään 65%

Toimenpide	Vastuutaho
<p>Toimenpide 9: Potilaan tai asiakkaan tuki palvelun päätöksenteossa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaetun päätöksenteon malli, ProShade –hanke 	Asiantuntijapalvelut
<p>Toimenpide 10: Aloitteet osana palvelujen kehittämistä sekä päätöksentekoa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointialueella on aloite- ja ideakanavia asiakkaille ja henkilöstölle. Nämä kartoitetaan ja parannetaan niiden näkyvyyttä • Hyvinvointialuealoitteen käyttöönotto ja käsittelyprosessin kuvaaminen ja jalkauttaminen (OM) 	Hyte- ja osallisuuspalvelualue, osallisuuskoordinaatio
<p>Toimenpide 11: Selkeät käsittely- ja vaikuttamisprosessit ja osallistumisen hyötyjen näkyväksi tekeminen. Näistä tärkeimmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asiakaspalaute ja palautteen hyödyntämisen läpinäkyvä prosessi • Lakisääteiset vaikuttamistoimielimet ja niiden roolin selkeyttäminen ja kuvaaminen osana päätöksentekoa. • Asiakas- ja asukaspaneelitoiminta ja sen roolin selkeyttäminen ja kuvaaminen osana päätöksentekoa. • Palvelutuotannon ja kehittämistoiminnan tuottaman asiakaskokemustiedon hyödyntäminen 	Asiakaspalaute –hanke, RRP -kokonaisuus, inv. 3 Hyte- ja osallisuuspalvelualue, osallisuuskoordinaatio
<p>Toimenpide 12: Demokratia- ja päätöksenteon rakenne kansalaisosallisuuden edistäjänä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valtuustoryhmien (aluevaltuusto) toiminta hyvinvointialueesta tuotettavan tiedon kertojana ja vaikuttamismahdollisuuksien tuottajana. • Vaaleihin valmistautuminen ajoissa ja tiedon tuottaminen siitä, mihin aluevaaleissa vaikutetaan • Ennakkovaikutusten arviointi osana päätöksentekoa – toimintamallin edistäminen hyvinvointialueen päätöksenteossa 	Valtuustoryhmät Viestintä Hyte- ja osallisuuspalvelualue

TOIMINTALINJA 4:

Yhteisöjen toiminta hyvinvointialueella

Tuetetaan osallistumista ja kuulumista yhteisöihin yhteistyöllä sidosryhmien kanssa.

- Pohjoissavolaisten kokemukset yksinäisyydestä vähenevät ja osallisuuden tunne lisääntyy.
- Kumppanuus kuntien, yrittäjien ja kolmannen sektorin kanssa on selkeää ja vuorovaikutteista.

Toimenpide	Vastuutaho
<p>Toimenpide 13: Yhteistyö hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman toimenpiteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Painopiste alueena on osallisuuden vahvistaminen ja yksinäisyyden vähentäminen yhteistyössä kuntien, järjestöjen sekä muiden yhteisöjen kanssa. 	Hyte- ja osallisuuspalvelualue, osallisuuskoordinaatio
<p>Toimenpide 14: Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan saaminen näkyviin yhteiselle hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelualueelle.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kohtaamispaikkoja ovat esimerkiksi perheentalot tai päivätoiminnan paikat. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa tehdään kunnissa, järjestöissä, seurakunnissa tai muissa yhteisöissä. 	Hyte- ja osallisuuspalvelualue, RRP Arjen ilo ja tuki –hanke Sähköinen perhekeskus
<p>Toimenpide 15: Yleishyödyllisten yhteisöjen avustusperusteinen ja toiminnallista yhteistyö</p> <ul style="list-style-type: none"> • jatkokehittäminen saatujen kokemusten valossa, palvelustrategian mukainen vuoropuhelu kuntien kanssa. • yhteisöyhteistyölle ohje systemaattisen yhteistyön turvaamiseksi. • Avustusta saaneiden toiminnan näkyväksi tekeminen osallisuuden edistämiseksi. 	Hyte- ja osallisuuspalvelualue, järjestösihteeri
<p>Toimenpide 16: Vapaaehtoistoiminnan edistäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olka®-toiminnan sekä sote-järjestöjen vapaaehtoistoiminnan kuvaaminen hyvinvointialueella • Hyvinvointialueen valikko-verkoston käynnistäminen 	Hyte- ja osallisuuspalvelualue, osallisuuskoordinaatio
<p>Toimenpide 17: Yhteisöllisyyden edistäminen hyvinvointialueen palveluissa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteisöllinen asuminen ikäihmisille yhteistyössä esim. kolmannen sektorin kanssa • Ruoka-avun valtionapuhankkeen kokemukset ja Ruoka-apuallianssiverkoston 	Ikäänntyneiden palvelut yhteisöllisessä asumisessa Osallisuuskoordinaatio
<p>Toimenpide 18: Kehitetään toimivia yhteistyörakenteet ja osallisuuskoordinaatio</p> <ul style="list-style-type: none"> • vuorovaikutteisia foorumeja yhdyspintatyöhön kuntien, järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa, yhteisöfoorumin perustamisen mahdollisuuksien tarkastelu • osallisuuskoordinaation vakiinnuttaminen hyvinvointialueella 	Foorumien vastuuhenkilöiden yhteistyö Osallisuuskoordinaatio

Osallisuussalkku ja kehittämistoimenpiteet

Osallisuussalkun koostumus 2023-2024

Kehittämistoimenpiteet sijoitettuna salkkuun
vuosille 2024-2025

Osallisuussalkku Pohjois-Savon hyvinvointialueella 2023-2024

	Tietoa	Kehittämistä	Päätöksiä	Toimintaa
 <p>Kaikille asukkaille</p>	<p>HYVINVOINTIALUEEN KOTISIVUT pshyvinvointialue.fi Facebook, LinkedIn @pohjois-savonhyvinvointialue Instagram, X @pshyvinvointialue</p>	<p>ASUKASKYSELYT Asukaskyselyistä tiedotetaan hyvinvointialueen kotisivuilla</p>	<p>ÄÄNESTÄMINEN Seuraavat aluevaalit 2025</p> <p>HYVINVOINTIALOITE Ohjeet: pshyvinvointialue.fi Lähetä: kirjaamo@pshyvinvointialue.fi</p>	<p>LÄHELLÄ.FI - apua, tukea ja toimintaa sinun lähelläsi</p>
 <p>Asiakkaille</p>	<p>ASIAKASPALAUTE Asiakaspalautteen antaminen palvelutapahtuman jälkeen Yleinen palautekanava hyvinvointialueen kotisivulla</p>	<p>KOKEMUSOSAAJAT Kokemustoimijat, -asiantuntijat Kehittäjäasiakkaat ja asiakasraadit https://pshyvinvointialue.fi/kokemusosaaja</p>	<p>VAMMAISNEUVOSTO Vammaisille ja pitkäaikaissairaille henkilöille ja heidän omaisilleen, edustajat kuntien neuvostoista Lisätietoa pshyvinvointialue.fi</p>	<p>HYVINVOINTITARJOTIN.FI Vertaistukea sosiaali- ja terveysjärjestöiltä</p>
 <p>Lapsille, nuorille ja perheille</p>			<p>PÄÄTÖKSENTEON TUKI PALVELUSSA Lapset puheeksi ja Yhdessä aika-mallit</p> <p>NUORISOVALTUUSTO Kuntien nuorisovaltuustojen edustajat ja vapaaehtoisen haun kautta valitut nuoret mukana päätöksenteossa Lisätietoa: pshyvinvointialue.fi</p>	<p>PERHEENTALOYHTEISTYÖ Iisalmi, Siilinjärvi, Kuopio, Varkaus</p> <p>KUNTIEN KOHTAAMISPAIKAT</p>
 <p>Ikäihmisille</p>	<p>IKÄINEUVONTA Tietoa, neuvontaa ja ohjausta arkeen https://pshyvinvointialue.fi/ikakeskuksen-neuvonta</p>		<p>IKÄIHMISTEN NEUVOSTO Kuntien vanhusneuvostojen edustajat vaikuttamassa toimintaan Lisätietoa: https://pshyvinvointialue.fi/lakisaateiset_vaikuttamistoimielimet</p>	
 <p>Sidosryhmille</p>			<p>JÄRJESTÖNEUVOSTO YRITTÄJÄFOORUMI KUNTAFOORUMI Lisätietoa: https://pshyvinvointialue.fi/vapaaehtoiset-vaikuttamistoimielimet</p>	<p>YHTEISTYÖ YLEISHYÖDYLLISTEN YHTEISÖJEN KANSSA Avustusperusteinen ja toiminnallinen yhteistyö osallisuuden edistämiseksi Lisätietoa: https://pshyvinvointialue.fi/tietoa-meista</p>

Kehittämistoimenpiteet osallisuussalkussa 2024-2025

	Tietoa	Kehittämistä	Päätöksiä	Toimintaa
 <p>Kaikille asukkaille</p>	<p>HYVINVOINTIALUEEN KOTISIVUT JA MUU MONIPUOLINEN VIESTINTÄ Uudistaminen, yhteystietojen varmistaminen, toiminnan kuvaukset</p>	<p>ASUKASKYSELYT Systemaattisuus ja tuloksista tiedottamisen käytännöt</p>	<p>ASUKASPANEELI (Hallintosääntö) Satunnaisotantaan perustuva malli, joka toteutetaan osin sähköisellä alustalla.</p> <p>HYVINVOINTIALOITE (OM) käyttöön</p>	<p>ARJEN ILO JA TUKI Asukkaiden ja asiakkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvonta ja ohjaus sekä sitä tukeva digitaalinen ratkaisu (kehittämishanke 2023-2025)</p>
 <p>Asiakkaille</p>	<p>ASIAKASPALAUTE Järjestelmän uudistaminen sekä palautteen hyödyntämisen prosessin kehittäminen Asiakaspalaute -hanke(2023-25)</p> <p>PALVELUJEN TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS SUUNNITELMA</p>	<p>KOKEMUSOSAAJAT JA ASIAKASRAADIT SEKÄ MUIDEN OSALLISUUSMENETELMIEN JA LEVITTÄMINEN KOULUTTAMINEN</p>	<p>JAETUN PÄÄTÖKSENTEON MALLI Edistäminen hyvinvointialueella ProShade -hanke</p> <p>ASIAKASPANEELIT (Hallintosääntö) Asiakohtaiset paneelit, käynnistäminen</p> <p>NUORTEN ASIAKASPANEELI Digiraati.fi käyttöön otto</p>	<p>DIGITAALISEN OSALLISUUSTYÖVÄLINEEN SELVITTÄMINEN</p> <p>VAPAAEHTOISET HYVINVOINTIALUEELLA Toiminnan yhtenäistäminen, näkyvyys ja edistäminen, Valikko -verkosto hyvinvointialueella</p>
   <p>Kohdistetut osallisuustoimenpiteet asiakasryhmille sekä sidosryhmille</p>	<p>SÄHKÖINEN PERHEKESKUS Sähköinen perhekeskus -hanke (2023-25)</p>	<p>OSALLISUUSYHTEISTYÖ KUNTIEN KANSSA Vaikuttamistoimielinten välinen yhteistyö, osallisuusohjelmat ja yhdenvertaisuussuunnitelmat</p>	<p>VAIKUTTAMISTOIMIELINTEN PROSESSIT PÄÄTÖKSENTEOSSA ja vakiinnuttaminen Vastuu vaatii osallisuuskoordinaation tuen</p> <p>YHTEISÖFOORUMI Tarve erilaisten yhteisöjen äänen kuulemiseen (järjestöjen lisäksi seurakunnat, vähemmistöt, jne)</p>	<p>YHTEISÖLLINEN ASUMINEN IKÄIHMISSILLÄ</p> <p>HENKKARIT KAIKILLE - KAMPANJA</p> <p>RUOKA-APUALLIANSSI VERKOSTON KÄYNNISTÄMINEN Haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tavoittaminen.</p>
HENKILÖSTÖLLE	<p>HENKILÖSTÖN TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS SUUNNITELMA</p> <p>ASIAKIRJOJEN LÖYTÄMISEN EDISTÄMINEN INTRASTA liittyen palkkaukseen ja palvelusuhteeseen</p>	<p>HENKILÖSTÖKYSELYJEN KEHITTÄMINEN systemaattisuus ja tuloksista viestinnän edistäminen</p>	<p>HENKILÖSTÖN SUORAN EDUSTAMISEN TUKEMINEN työryhmissä ja johtoryhmissä</p>	<p>OSALLISUUTTA EDISTÄVÄ TOIMINTAKULTTUURI</p> <ul style="list-style-type: none"> • henkilöstökoulutukset • valmentava johtaminen • Lähiesimiesten rooli

Osallisuuden edistämisen toimijat ja rakenteet

Osallisuustoimija	Tehtävät osallisuuden edistämässä	Toimenpide vastuu koordinoinnissa
Hyte- ja osallisuuspalvelualue, osallisuuskordinaatio	Osallisuuden vahvistaminen ja yksinäisyyden vähentäminen on yksi alueellisen hyvinvointikertomuksen painopistealueista, jonka suunniteltujen toimenpiteiden koordinointi on osallisuuskordinaattorin työtä. Tehtäviin kuuluu osallisuusmenetelmien käyttöönoton sekä vaikuttamistoimielinten tuki. Tehtäviin kuuluu yhdyspintatyön edistäminen kuntien ja yhteisöjen kanssa.	Toimenpide 2, 4, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17 Toimenpide 18, päättäjien vastuu
HVA osallisuustyöryhmän kokoonpanossa tulee olla edustajat		
Järjestösihteeri/koordinaattori	Avustukset ja muu järjestöyhteistyö	Toimenpide 15
Vanhus- ja vammaisasiahenkilö	Ikäihmisten neuvosto ja vammaisneuvoston sihteerin tehtävät	Toimenpide 11
Ohjaaja 20%, perhepalvelut	Nuorisovaltuuston ohjaajan tehtävät	Toimenpide 11
Viestintä ja markkinointipalvelualue	Hyvinvointialueen monikanavainen viestintä ja tiedotus	Toimenpide 1, 12
Henkilöstöhallinto	Henkilöstön osallisuuden edistäminen ja työhyvinvointi	Toimenpiteet 5,6,7 ja 8
Palvelutuotanto: ikääntyneiden palvelut, yleiset palvelut, perhe- ja vammaispalvelut	Palvelutuotannossa toteutetaan arjen osallisuuden toiminta käyttämiseen. Osaamisen tuki erilaisille osallisuuden tavoille tulee HVAn osallisuustyöryhmältä	Toimenpide 2, 11, 17
Asiantuntijapalvelualue Laatu	Asiakaspalaute, sen kehittäminen sekä hyödyntämisen prosessin varmistaminen Laatu, asiakas- ja potilasturvallisuus	Toimenpide 3, 11 Toimenpide 9
Kehittämispalvelut	Fasilitoinnin ja osallistavien työvälineiden hallinta, Digitaalisten palvelujen kehittäminen	Toimenpide 4, 14

Osallisuusohjelman tieto- ja taustamateriaali

- Osallisuustoiminnan tuotokset ja nostot
- Osallisuussalkku ja sen kuvaus

Osallisuusohjelmaan osallistuminen ja nostot tuloksista

- Kumppanuusillat kesällä 2022 viidellä eri alueella: SWOT hyvinvointialueesta
- Innoduel-kysely aluevaltuutetuille ja erilaisille sidosryhmille osallisuuden edistämiseksi kesällä 2022
- Henkilöstöjärjestöille järjestetyn infotilaisuuden kysely osallisuudesta.
- Osallisuustyöryhmät: valmistelevalle vuonna 2021 ja osallisuustyöryhmä 2022

Millaisilla vahvuuksilla vastaamme uhkiin Pohjois-Savon hyvinvointialueella?

Koottu viidestä aluevaltuutettujen, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien yhteisestä kumppanuusillasta keväällä 2022

VAHVUUDET

Yhteishengen ylläpitäjät asukkaissa, työntekijöissä ja päättäjissä

tahtotila yhteisiin keskusteluareenoihin ja yhdessä tekemiseen

Hyvinvointialue on tyhjä taulu.

Voimme ottaa käyttöön hyviä käytäntöjä ja näyttöön perustuvia menetelmiä yli kuntarajojen.

Yliopistollisuus, koulutus ja kehittäminen

Nämä takaavat vahvan osaamisen sekä työntekijöiden riittävyyden.

Hyvät kumppanuudet eri sidosryhmien kanssa

Nämä turvaavat palveluja, osallisuutta ja merkityksellistä elämää.

UHAT

Ihmistä tulee väliinputoajia

Tutut palvelusuhteet kariutuvat ja digikyvyillä on liian suuri rooli palveluissa

Pelko salpaa ratkaisukeskeisyyden

Tehdään niin kuin ennenkin. Uudistukset ovat liian hitaita

Kolmannen sektorin toimintaedellytykset heikkenevät

Kunnat eivät tunnista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävänsä

Paikallinen toiminta ja elinvoima heikkenevät

Pohjois-Savon sisällä eriarvoistutaan

Maailman tilanne ja terveystilanne heikkenee

Millaisilla mahdollisuuksilla vastaamme heikkouksiin Pohjois-Savon hyvinvointialueella?

Koottu viidestä aluevaltuutettujen, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien yhteisestä kumppanuusillasta keväällä 2022

MAHDOLLISUUDET

Rohkea uuden tekeminen – ollaan Suomen parhaita

Meillä on mahdollisuus tehdä uutta, jossa kuntarajat eivät rajoita hyvien käytäntöjen leviämistä ja työntekijöiden liikkumista.

Yhteistyö ja verkostot tuottavat vahvaa synergiaa

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen monialainen yhteistyö sekä yritysten, apteekkien, järjestöjen ja kuntien kanssa tehty yhteistyö tuottaa monitoimijaista tapaa palvella asiakasta.

Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja vuorovaikutteisuuden varmistaminen

Yhteisvastuu toisista ihmisistä on tärkeää ja vahvistuttava edelleen. Osallisuuden monipuoliset mallit käyttöön ja digitalisaation hyödyntäminen ja onnistuminen

HEIKKOUEDET

Heikentävät megatrendit

sairastavuus, mielenterveys, työvoiman saatavuus, väestön väheneminen ja savolainen pessimismi

Muutosvastarinta ja hyvien käytäntöjen liikkumattomuus

Henkilöstön toiminta ei optimoidu

Talouden hankalat reunaehdot.

Priorisointi ja pelko siitä, että reuna-alueet jäävät ilman palveluja.

Tiedotuksen vähäisyys

toiminta näyttää ulospäin sekavalle ja sisäpiirin kieli abstraktille

Osallisuuden ja palvelujen katvealueiden löytäminen.

Se joukko, joka palveluja eniten tarvitsee, ei osallistu.

Miten tehdään yhdessä paremmin voiva Pohjois-Savo? 1/2

Osallisuutta edistämällä ja kuuntelemalla palveluiden käyttäjiä ja heidän läheisiään sekä henkilöstöä

- Kuullaan Pohjois-Savon asukkaita ja asiakkaita sekä vastataan näihin tarpeisiin. Saadaan erilaiset elämäntilat ja näkemykset esiin.
- Asiakkailta ja henkilöstöltä tulevat ideat ja ajatukset käsitellään ja hyödynnetään kehittämistyössä. Asiakkaat osallistuvat oman palvelunsa suunnitteluun.
- Huomioidaan ikäihmiset
- Nuoria kuultava ajoissa. Mielenterveys ei saa järkeä hoitamattomana ja hoitoon pääsyn pitkäaikaisuudella.

Tehdään innovatiivisia asioita, kokeillaan rohkeasti ja rohkaistaan kokeiluja.

- Suunnittelemalla palvelut käyttäjien tarpeiden mukaan. Palvelut tuotetaan monipuolisesti eri toteuttajatahojen ja tapojen mukaan. Otetaan työntekijät, asiakkaat ja asukkaat mukaan yhteiskehittämiseen
- Huomioimalla ympäristö ja ilmasto hyvinvoinnin osana, suhtautumalla avoimin mielin uusiin näkökulmiin ja ratkaisuihin

Kaikkien ihmisen kohtelu samanarvoisina. Heikompien äänen kuulemiseen huomiota.

- Huomioidaan asiakasmaksujen kokonaisuus, niin että palvelujen käyttäjille jää rahaa myös elämiseen esimerkiksi vammaisille henkilöille
- Yhdenvertainen kohtelu ja kokemus kuulluksi tulemisesta lisää osallisuutta kun henkilö saa palveluja omista lähtökohdistaan eikä organisaation tarpeiden mukaan.
- Jalkautuminen ihmisten ja apua tarvitsevien pariin. Ei byrokratiaa vaan konkreettista ja toimivaa apua.
- Luomalla uusia osallistamisen polkuja asukkaille ja yrittämällä saada myös syrjäytyneet mukaan vaikuttamaan ja toimimaan yhteiskunnassa

Tiedotetaan ja annetaan mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon ajoissa jo alkuvaiheessa, eikä vasta lautakunnan esityslistalta

- Yhteistyötä tekemällä mahdollisimman laajasti keskustelemalla, kuuntelemalla ja jakamalla tietoa ja osaamista.
- Lisätty alueen, kuntien, yrittäjien seurakuntien ja järjestöjen kumppanuutta
- Lisätään turvallisuuden tunnetta arjessa, toimintaympäristössä ja ihmisten mahdollisuutta auttaa ja tulla autetuksi

Miten tehdään yhdessä paremmin voiva Pohjois-Savo? 2/2

Panostetaan ehkäiseviin palveluihin, varhaiseen tukeen ja palvelujen saamisen oikea-aikaisuuteen ja saavutettavuuteen.

- Tasapuoliset palvelut ja yhteydenottokanavat kaikille tasavertaisesti, helppo saatavuus, ehkäistään syrjäytymistä, enemmän toimintaa yhteisöllisesti.
- Tarpeisiin kytetään vastaamaan kokonaisvaltaisesti yhden palvelukanavan kautta. Ihmiset kokevat mahdollisimman vähän pompottelua.
- Ennaltaehkäisevä ja matalan kynnyksen (mielummin kynnyksetön) tuki tulee korjaavaa työtä halvemmaksi. Milloin tämä halutaan ymmärtää?
- Järjestöjen yhteistyön lisääminen keskenään ja eri toimijatahojen kanssa. Järjestöt edustavat matalaa kynnystä palveluissa ja ennaltaehkäisyä.

Tarjotaan pienille toimijoille yhdistyksille ja pienyrittäjille mahdollisuuksia toimia. Esimerkiksi avustukset, toimitilojen helppo vuokraus.

Lasten ja nuorten yksinäisyyttä ennaltaehkäisevä toiminta, johon riittävät resurssit harrastustoimintaan, tukipalveluihin ja kouluihin

- Lasten hyvinvointiin panostaminen, resursseja jalkautuvaan työhön mm. kouluihin ja päiväkoteihin. Neuvolat säilytettävä lähipalveluina.

Alueiden erilaisuus otetaan huomioon palveluita suunniteltaessa ja säilytetään toimivuus ja elinkelpoisuus kaikkialla

- Säilyttämällä myös pienillä paikkakunnilla vakituinen henkilökunta antamaan sosiaali- ja terveystalvuuksia kiinteässä toimipisteessä.
- Varottava keskittämästä palveluita esim. Isoon kaupunkiin, vaan palveluiden nopea saatavuus on taattava myös reuna-alueilla.

Kesällä 2022 tehtiin Innoduel-kysely, jossa mukaan kutsutut toimijat vastasivat yllä olevaan kysymykseen äänestämällä väittämistä. Väittämiä oli tehty valmiiksi osallisuustyöryhmän toimesta ja äänestäjät saivat tuottaa itse ajatuksiaan mukaan äänestykseen.

Äänestykset tehtiin kahdessa ryhmässä, johon toiseen kutsuttiin sote-järjestöt, diakoniatyöntekijät sekä poliittiset päättäjät ja valmistelijat. Toisessa olivat mukana osallisuuden kanssa työtä tekevät sekä asukastoimijat.

Tässä on esitetty kooste kaikista äänestyksestä olleista lauseista, joiden voittoprosentti äänestyksessä oli 60%. Otsikkona on ryhmän eniten voittoja saanut lause.

Henkilöstöjärjestöt siitä, mikä edistää osallisuutta Pohjois-Savon hyvinvointialueella

Osallistava vuorovaikutus molemmin puoleista. Osallistaminen on toisen arvostamista.

Usein kokemus henkilöstön osallistamisesta jää sille asteelle, että se tehdään vain ohjeistuksen vuoksi. Miten tässä tilanteessa saadaan valtavalle massalle tunne, että osallistaminen on aitoa?

Osallistaminen on hankalaa ja sen saamiseksi on tehtävä valtavasti työtä. Osallistamisen pitää olla aitoa.

Tasapuolisessa kohtelussa otetaan huomioon, että olemme yksilöitä ja kaikille sama malli ei ole oikeudenmukaista kohtelua.

Osallistaminen onnistuu myös niin, että asioista tiedotetaan suullisesti ja on mahdollisuus vuorovaikutukseen. Eikä niin, että kahvipöydälle tai sähköpostiin tuodaan asioita esille henkilöstölle, jolloin jää se vuoropuhelun mahdollisuus päätöksen tekijöiden kanssa

Tiedonkulku ja vuorovaikutus tärkeää. Henkilöstön kuuleminen ja yhteistyö sekä osallistumismahdollisuus. Yhdenvertaisuus koko hyvinvointialueella.

Hyvin paljon riippuu esimiehistä ja vetäjistä millaiseksi tuo muotoutuu. Siellä muotoutuu luottamus.

Vuorovaikutus monen suuntaisena ja monikanavaisena on tärkeää

Tasapuolinen ja yhdenmukainen kohtelu.

Digiaikana on helppo lähestyä työntekijöitä ja mitata ajatuksia sekä hyödyntää niitä.

Työntekijät saavat osallistua oikeasti heidän työtään koskeviin päätöksiin, eli tullaan kuulluksi todellisesti.

Henkilöstölle pitää antaa tosiasiallinen mahdollisuus osallistua ajankäytöllisesti. Eli aikaa lukea pöytäkirjoja, tiedotteita, uusia käytänteitä ja sitä kautta mahdollisuus

Säännölliset palaverit/kokoukset/ infotilaisuudet johdon (toimialajohto) kanssa.

Infotilaisuus 29.4.2022

**Miksi osallisuuden edistäminen on
meille tärkeää Pohjois-Savon
hyvinvointialueella?**

Osallisuuden edistämisestä säädetään lainsäädännössä.

- Tahtotilaa lain toteuttamiseksi kuvataan hyvinvointialueen toimintaa ohjaavissa strategioissa, ohjelmissa ja ohjeissa.
- Osallisuusohjelmassa kuvataan sitä, miten osallisuuden edistäminen saadaan osaksi arkea.

Osallisuudesta säädetään lainsäädännössä 1/3

Perustuslain (731/1999) mukaan

- yksilöllä on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen (2 §).
- Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon (14§).

Laki hyvinvointialueesta (611/2021) linjaa vahvasti osallistumista

- 28§ hyvinvointialueen kansalaisella on äänioikeus hyvinvointialuevaaleissa
- 29§ Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan lain mukaan edistää erityisesti:
  1. järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;
  2. selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
  3. valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin;
  4. suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
  5. järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun;
  6. tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Osallisuudesta säädetään lainsäädännössä 2/3

Laissa hyvinvointialueesta (611/2021) on myös muita olennaisia osallisuutta ohjaavia toimenpiteitä

- 30§ Hyvinvointialueen jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa. Lisäksi palvelun käyttäjillä on oikeus tehdä aloitteita kyseistä hyvinvointialueen palvelua koskevissa asioissa. Hyvinvointialueen jäsenet on kuvattu 3§:ssä.
- 31§ Aluevaltuusto voi päättää, että hyvinvointialueen toimivaltaan kuuluvissa asioissa toimitetaan hyvinvointialueella neuvonta-antava kansanäänestys.
- 32§ Aluehallituksen on asetettava lakisääteiset vaikuttamistoimielimet: nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto
- 34§ Viestintä on hyvinvointialueen osallisuuden edistämisen ydintoimintaa. Hyvinvointialueen toiminnasta on tiedotettava hyvinvointialueen asukkaille, palvelujen käyttäjille sekä järjestöille ja muille yhteisöille. Pykälässä on säädetty päätöksenteon näkyväksi tekemisestä, viestinnän ymmärrettävyydestä ja selkeydestä sekä yksityisyyden suojasta.
- 41§ Hyvinvointialueen strategian on otettava huomioon mm. asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtävänä alalla sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) mukaan asukkaiden ja asiakkaiden osallistumismahdollisuuksista on pidettävä huolta valmisteltaessa muun muassa hyvinvointikertomusta ja palvelustrategiaa.

Osallisuudesta säädetään lainsäädännössä 3/3

Monet asiakkaan palveluja ja oikeuksia säätelevät lait tuovat säätelevät asiakkaiden osallistumisen edistämistä. Näitä ovat mm.

Perustuslaki (731/1999)

Kuntalaki (410/2015)

Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014),

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992),

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000),

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987),

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystieteidenpalveluista (980/2012),

Lastensuojelulaki (417/2007)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013).

Osallisuus Pohjois-Savon hyvinvointialueella

Hyvinvointialueen strategia: Kukoistava ja hyvinvoiva Pohjois-Savo

Pohjois-Savon hyvinvointialueen strategiassa on viisi painopistealuetta, joista osallisuus on suoraan tavoitteena ja toimenpiteenä näissä kolmessa

Asukkaat: ”Kannustamme ja tuemme asukkaitamme osallisuuteen ja omatoimisuuteen”

Työntekijät: ”Hyvä työyhteisö on avoin, keskusteleva ja innovatiivinen. Vahvistamme henkilöstön osallisuutta oman työnsä suunnitteluun ja koko hyvinvointialueen toiminnan kehittämiseen.”

Talous: ”Tieto ohjaa talouden ja investointien suunnittelua. Voimavarojen kohdentamisessa kuuntelemme palvelujen käyttäjiä ja työntekijöitä.”

Palvelustrategia suuntaa palvelujen kehittämistä asiakaskokemuksen pohjautuen ja osallisuutta vahvistaen. Tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma toistaa tämän eri asiakasryhmien kohdalla.

Osallisuuden edistämisen osalta palvelustrategia nostaa tärkeäksi kolmannen sektorin roolin asiakkaiden äänenä.

Hallintosäätö

3§ Hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä

Hyvinvointialueen johtaminen perustuu hyvinvointialuestrategiaan ja sen osana olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiaan, alueelliseen hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan, pelastustoimen palvelutasopäätökseen, taloussuunnitelmaan, talousarvioon ja investointisuunnitelmaan, omavalvontaohjelmiin, osallisuusohjelmaan sekä muihin valtuuston päätöksiin

3. Luku Vaikuttamistoimielimet

Lakisääteiset toimielimet: Ikäihmisten neuvosto (20§, tehtävät 47§), Vammaisneuvosto (21§, tehtävät 48§), Nuorisovaltuusto (22§, tehtävät 46§)

Muut vaikuttamistoimielimet (23§, tehtävät 49§): asukaspaneeli, asiakaspaneeli, järjestöneuvosto, yrittäjäfoorumi, kuntafoorumi

Lue lisää hyvinvointialueen strategioista, ohjelmista ja suunnitelmista [Strategia ja suunnitelmat - Pohjois-Savon hyvinvointialue - Pohjois-Savo \(pshyvinvointialue.fi\)](#)

Hallintosäätö [Säännöt ja ohjeet - Pohjois-Savon hyvinvointialue - Pohjois-Savo \(pshyvinvointialue.fi\)](#)

Osallisuuden edistämisellä vähennetään yksinäisyyttä ja edistetään hyvinvointia ja terveyttä.

- Pohjois-Savon hyvinvointialueella on tehty hyvinvointikertomus 2021-2025 sekä hyvinvointisuunnitelma. Sen yhtenä painopistealueena on osallisuuden edistäminen ja yksinäisyyden vähentäminen.
- Osattomuus ja yksinäisyys ovat monimuotoisia yhteiskunnallisia kysymyksiä, joissa hyvinvointialue voi olla keskustelun käynnistäjä. Toimenpiteitä tarvitaan monesta suunnasta viheliäisten ongelmien ratkaisemiseksi.
- Koettu hyvinvointi on yhteydessä osallisuuden kokemukseen. Myös asukaskysely 2021 todensi tätä yhteyttä osallisuusindikaattorin ja vastaajien oman hyvinvoinnin kokemuksen korrelaationa.

Pohjois-Savon laaja Hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2021-2025:

Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

Lapset ja nuoret kokevat olevansa osa yhteisöjään.

Nuoret eivät koe olevansa osa koulu- tai luokkayhteisöä (8. ja 9.lk 13,3% ja lukio 11%) ja kokevat vaikutusmahdollisuutensa huonoiksi.
(Kouluterveyskysely 2019)

Osallisuuden arviointi: osallisuusindikaattori (Socra)
Suunnitelmallisen yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen tukeminen ja ylläpito
Koulunuorisotyö
Matalan kynnyksen harrastustoiminnan jalkautuminen

Kuntalaisia osallistavat ja vaikutusmahdollisuuksia lisäävät toimintatavat ovat käytössä

Asukkaiden osallisuutta tulisi hyödyntää entistä enemmän palveluiden suunnittelussa (Teaviisari, kuntajohto)

Osallisuusohjelmat kunnissa ja alueella;
Viestintä osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksista;
Osallisuutta edistävät vaikuttamisen ohjelmat ja mallit eri ikäisille;
osallisuuden edistäminen palvelujen suunnittelussa mm. kokemustoiminta

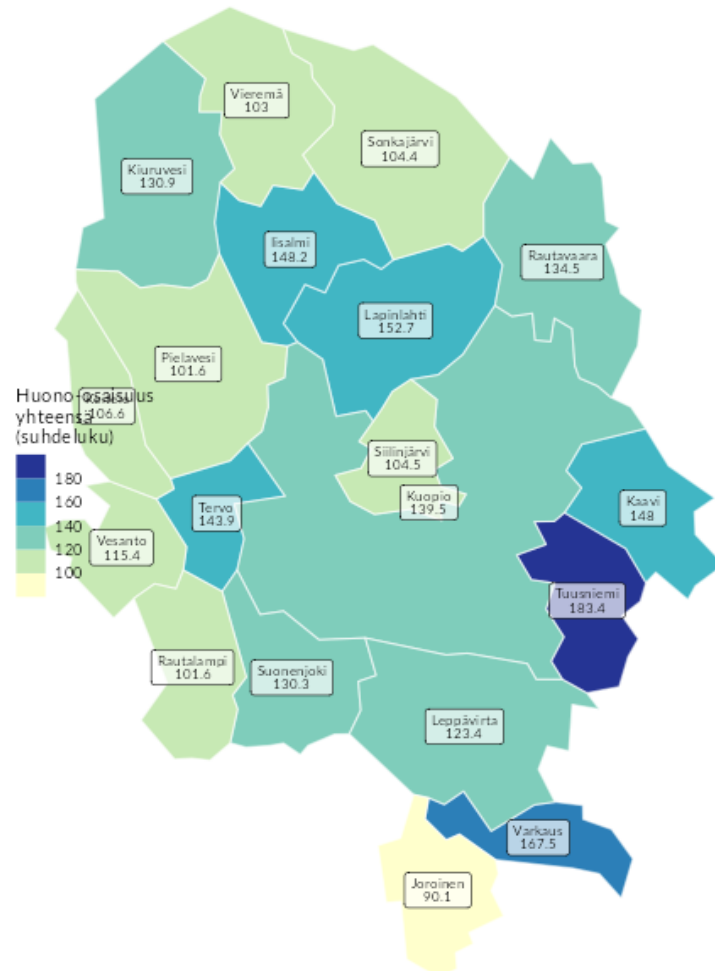
Kukaan ei koe itseään yksinäiseksi

3,5% 4. ja 5 luokkalaisista tuntee itsensä yksinäiseksi
13% yksinäiseksi itsensä kokevia ammatillisen oppilaitoksen nuoria on eniten (Kouluterveyskysely 2019)
8,1% Itsensä yksinäiseksi kokevia 20-64v (Sotkanet 2018)
9,0% itsensä yksinäiseksi tuntevia 75v+ (FinSote 2018).

Kaveritaitojen opettelu, yksinäisyyden puheeksiottaminen Ohjaus järjestöjen ja yhteisöjen toimintaan
Matalan kynnyksen kohtaamispaikat ja toiminnan kehittäminen.
Löytävän työn kehittäminen
Ryhmätoiminnan tukeminen (kulttuuri ja liikunta)
Digitaalisten alustojen hyödyntäminen
Toimintamallit: Zemppari, kulttuuriluotsi, kaikukortti jne.

Huono-osaisuus Pohjois-Savossa

Osattomuuden lähteet ovat moninaiset ja siksi toimenpiteitä on tehtävä monesta eri suunnasta samanaikaisesti.

Esimerkkejä Inhimillisestä huono-osaisuudesta (yhteensä 11 indikaattoria)	arvo	sijoitus
Pitkäaikaistyöttömyys	127,6	5
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64 -vuotiaat	112,5	9
Itsemurhakuolleisuus	148,5	2
Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus	116,2	5

Esimerkkejä huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet (yht. 5 ind.)	arvo	sijoitus
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit	149,7	2
Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat	119,1	3
Täydentävä toimeentulotuki	131,3	7

Esimerkkejä huono-osaisuuden sosiaalisista seurauksista (yht. 6 ind.)	arvo	sijoitus
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat	116	3
Päihteiden vaikutusten alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt	114	6
0-17 -vuotiaat lapset, joista tehty lasten suojeluilmoitus	117,7	4

Huono-osaisuus Suomessa karttasovellus. Tutki lisää [karttasovellus \(shinyapps.io\)](https://shinyapps.io)

Osallistumisella ja kuulumisella on myönteinen vaikutus yksilöiden ja työyhteisöjen hyvinvointiin sekä toimintakulttuuriin

Ammattilaisten osallisuus on toimijuuden ja merkityksellisyyden tukemista työyhteisössä.

- Ammattilaiselle osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta vaikuttaa työssään ja käyttää ammattitaitoaan
Lue lisää: [Ammattilaisten osallisuus edistää palvelujen vaikuttavuutta – THL](#)
- Työnantajien on tärkeää luoda avoin ilmapiiri ja kannustaa vuorovaikutusta työntekijöiden kesken. Yhteistä keskustelua voi mahdollistaa työpajoissa tai koulutuksissa. Arvostus ja merkityksellisyyden tunne on tärkeimpiä asioita, joita osallisuuden edistäminen työyhteisöissä saa aikaiseksi.
- Osallisuus voi parantaa työtyytyväisyyttä, motivaatiota, ja sitoutumista sekä edistää innovaatioita ja tuloksellisuutta.

Lue lisää: Pauli Kettunen (2021) Työntekijän osallisuus, mitä se on ja mitä sillä tavoitellaan?. Gaudeamus

Osallistuminen ja osallisuuden edistäminen tukee ja vahvistaa demokratiaa.

- Äänestysprosentti Pohjois-Savossa: 2021 kuntavaalit 55,6% , 2022 aluevaalit 45,9%.
- Hyvinvointialue muodostaa uuden demokraattisen päätöksenteon tason. Meidän on mahdollista tuottaa uusia tapoja vaikuttaa ja osallistua myös aluevaalien välillä. Tämä voi onnistuessaan lisätä kansalaisten luottamusta.
- Tietoa pohjoissavolaisia kiinnostavista ja mielekkäistä osallistumisen tavoista on saatavissa Sitran 2022 julkaisemasta väestökyselystä sekä hyvinvointialueen omasta asukaskyselystä (n=1134), joka toteutettiin syksyllä 2021 ja julkaistiin keväällä 2022.
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen osallisuussalkku muotoutuu tästä kootusta tiedosta

Miltä pohjoissavolaisten osallistuminen näyttää?

- Sitra toteutti laajan väestökyselyn osallistumisesta ja demokratian tulevaisuudesta. Äänestysdatan ja väestökyselyn pohjalta on luotu demokratiaindikaattori.
  - Demokratiaindikaattori Pohjois-Savo 53, Koko Suomi 54 (vaihteluväli 1-100). Pohjois-Savo näyttäyty matalan äänestysaktiivisuuden hyvinvointialueena.
  - Sitran selvityksessä on kuvattu päättäjien halua edistää vaihtoehtoisia osallistumisen tapoja ja kansalaisten halua osallistua niihin. Pohjois-Savossa toiveet risteytyvät seuraavasti. Sitra suosittaa Pohjois-Savo huomioimaan kuntalaishaastattelujen mahdollisuudet, sillä niitä toivotaan muuta maata enemmän kansalaisten keskuudessa.

Lue lisää: Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa [Kyselytutkimus kansalaisten ja päättäjien ajatuksista päätöksentekoon osallistumisesta ja demokratian tulevaisuuskuvista. Sitran selvityksiä 220, Sitra 2022.](#)

Kansalaisilla enemmän halua osallistua kuin päättäjillä edistää (-26% →)	Nettiäänestäminen vaaleissa -35% Nettiadressien kirjoittaminen
Kansalaisilla enemmän halua osallistua kuin päättäjillä edistää (- 16% -25%)	Vaikuttaminen suoraan päättäjiin -20% Nettikeskusteluun osallistuminen Kuntalaishaastattelut
Kansalaisilla enemmän halua osallistua kuin päättäjillä edistää (- 6% -15%)	Asukas- ja käyttäjäkyselyihin osallistuminen Yhteissuunnittelutilaisuudet Osallistuminen epävirallisilla alustoilla. Esim. FB Kuulemistilaisuuksiin osallistuminen Osallistuva budjetointi
Päättäjien halu edistää ja kansalaisten halu osallistua tasapainossa (+/- 5%)	Osallistuminen nettipaneeliin Aktivismi
Päättäjillä enemmän halua edistää kuin kansalaisilla osallistua (+6%-15%)	Valituksen tai oikaisuvaatimuksen tekeminen Kansalaispaneelit Kumppanuuspöydät
Päättäjillä enemmän halua edistää kuin kansalaisilla osallistua (+16%-25%)	Osallistuminen puolueiden toimintaan Osallistuminen keskustelutilaisuuteen Palvelumuotoilu
Päättäjillä enemmän halua edistää kuin kansalaisilla osallistua (+26% →)	Kansalais- ja kuntalaisaloitteiden tekeminen Vaikuttaminen yhdistysten ja järjestöjen kautta Verkkovaltuustot

Osallisuuden edistämisen kuva hyvinvointialueella viranhaltijoiden raportoimana

Perusterveydenhuolto (Teaviisari 2020)

 Pisteet	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
Osallisuus	68	69
Avoimuus verkossa	77	73
Osallistumis- ja vaikuttamistavat	86	87
Asiakkaiden raportoimia mittareita	41	48

Kuntajohto (Teaviisari 2021)

 Pisteet	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
Palveluiden suunnittelu	78	69
Hyödynnetään asiakasraateja 	95 <i>Toteutuu hyvin</i>	93 <i>Toteutuu hyvin</i>
Hyödynnetään kokemusasiantuntijoita 	83 <i>Toteutuu hyvin</i>	85 <i>Toteutuu hyvin</i>
Mahdollisuus osallistua kunnan talouden suunnitteluun 	73 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	73 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>
Yhteiskehittämisen periaate 	88 <i>Toteutuu hyvin</i>	89 <i>Toteutuu hyvin</i>
Kuntalaiset osallistuvat hankintojen valmisteluun, seurantaan tai arviointiin 	70 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	43 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>
Mahdollisuus vaikuttaa lautakuntapäätösten valmisteluun verkossa 	58 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	33 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>

Asukaskysely 2021: Pohjoissavolaisille tutut tiedon samisen, osallistumisen ja vaikuttamisen tavat

Vastaaajien määrä: 1118, valittujen vastausten lukumäärä: 8302

	VASTAAJAT	
Äänestäminen vaaleissa	1038	92,8%
Facebook	790	70,7%
Paikallislehti	719	64,3%
Kunnan tai organisaation kotisivut	650	58,1%
Kuntalais- tai asukaskyselyyn vastaaminen	587	52,5%
Asiakaspalautteen antaminen	536	47,9%
Sähköiset aloitekanavat (Kuntalaisaloite.fi, Kansalaisaloite.fi -palvelut)	532	47,6%
Whatsapp	468	41,9%
Instagram	418	37,4%
Järjestön tai yhdistyksen toimintaan osallistuminen	406	36,3%
Henkilökohtainen yhteydenotto päättäjiin ja viranhaltijoihin	395	35,3%
Uutiskirjeet sähköpostin kautta	313	28,0%
Keskustelutilaisuudet tai asukastilaisuudet	247	22,1%
Tapahtumien järjestäminen	235	21,0%

	VASTAAJAT	
Sähköiset kannanottamisen kanavat (otakantaa.fi tai kunnan kotisivujen palautekanavat)	198	17,7%
Muut vaikuttamistoimielimet (esimerkiksi kyläparlamentti tai -neuvosto, foorumit tms.)	140	12,5%
Lakisäätöiset vaikuttamistoimielimet (vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto)	138	12,3%
Kunnan info TV:t yleisillä paikoilla	127	11,4%
Kokemusasiantuntijana tai -toimijana toimiminen	74	6,6%
Asiakasraati tai asukasraati	72	6,4%
Robottipuhelin kokeilu	59	5,3%
Osallistuva budjetointi	50	4,5%
Joku muu sosiaalinen media, mikä?	41	3,7%
Osallisuussovellukset (esim. TaskuWarkaus, Meidän lisalmi)	35	3,1%
Kumppanuuspöytä	22	2,0%
Joku muu, mikä?	12	1,1%

Asukaskysely 2021: Pohjoissavolaisille mieluiset osallistumisen tavat

Vastaaajien määrä: 1096, valittujen vastausten lukumäärä: 5165	VASTAAJAT	
Äänestämällä aluevaaleissa	830	75,7%
Asiakaspalautteen antaminen sähköisesti	655	59,8%
Asukas- tai asiakaskyselyyn vastaaminen	572	52,2%
Henkilökohtainen yhteydenotto päättäjään tai viranhaltijaan	371	33,9%
Aloitteiden ja kannanottojen tekeminen sähköisen alustan kautta	378	34,5%
Kännykässä olevan osallisuussovelluksen käyttäminen	335	30,6%
Asiakaspalautteen antaminen henkilökohtaisesti	303	27,6%
Keskustelu- ja asukastilaisuuteen osallistuminen	260	23,7%
Osallistuminen muun yhdistyksen tai seurakunnan toimintaan.	259	23,6%
Sosiaalisessa mediassa kommentointi	242	22,1%
Vapaaehtoisena tai vertaisena toimiminen	201	18,3%
Sosiaali- ja terveysjärjestöjen ja -yhdistysten toimintaan osallistuminen	169	15,4%
Osallistuminen muuhun sidosryhmille tarkoitettuun vaikuttamistoimielimeen	142	13,0%
Mielipidekirjoituksen kirjoittaminen lehteen	114	10,4%
Asiakas- tai asukasraatiin osallistuminen	113	10,3%
Kokemusasiantuntijana tai -toimijana toimiminen	115	10,5%
Osallistumalla alueelliseen vanhus- tai vammaisneuvostoon tai nuorisovaltuustoon	89	8,1%

Miehet ja naiset osallistujina

- Naisia useammin **miehistä** (n=171) 84,2% äänestää, 46,2% on henkilökohtaisesti yhteydessä päättäjiin, 28,2% osallistuu yhdistystoimintaan ja 15,8% toimii kokemusasiantuntijana
- Miehiä useammin **naiset** (n= 925) vastaavat asukaskyselyyn 54,4%, käyttäisivät mobiilisovellusta osallistuakseen 32,3%, antavat asiakaspalautetta henkilökohtaisesti 28,8%, ja osallistuvat sote-järjestöjen toimintaan 16,3%

Eri ikäiset osallistujina

Nuoremman ikäryhmän ja vanhimman ikäryhmän edustajat eivät tule aina osallisiksi samoilla menetelmillä.

Tasaisesti kattavia menetelmiä ovat

- Henkilökohtainen yhteydenotto päättäjiin (nuoret aikuiset poisluettuna)
- Aloitteiden ja kannanottojen tekeminen sähköisen alustan kautta (vanhin ikäryhmä poisluettuna)
- Asiakaspalautteen antaminen sähköisesti (kaksi vanhinta ikäryhmää selkeästi alemmat, kuitenkin yli 42% osuudet ikäryhmistä)

Vanhimmat ikäryhmät tavoittaa muita paremmin vaaleilla, yhdistystoiminnassa sekä keskustelutilaisuuksissa.

Nuoremmat ikäluokat tavoittaa asukas- tai asiakaskyselyillä ja mobiilisovelluksen avulla

Kooste tunnistetuista ja mielekkäistä osallistumisen tavoista.

	Yli 50 % mielekkäin tapa	Yli 50% Tunnistettu tapa	Yli 40% tunnistettu tapa	Yli 30 % Mielekkäin tapa	Yli 30% Tunnistettu tapa	Yli 20 % Mielekkäin tapa	Yli 20% Tunnistettu tapa	Yli 10 % Mielekkäin tapa	Yli 10 % Tunnistettu tapa
Tieto- osallisuus	Asiakas- palautteen antaminen sähköisesti	Paikallislehti Kunnan/ organisaation kotisivut		Mobiili- osallisuus- sovelluksen käyttäminen	Instagram	Keskustelu- ja asukas- tilaisuudet	Uutiskirjeet sähköpostissa Keskustelu- ja asukas- tilaisuudet	Mielipide- kirjoitus lehteen	Kunnan info-tv:t Mobiili- osallisuus- sovelluksen käyttäminen
Suunnittelu- osallisuus	Asukas- tai asiakas-kyselyyn vastaaminen	Kuntalais- tai asukaskyselyyn vastaaminen	Asiakas- palautteen antaminen			Asiakas- palautteen antaminen henkilö- kohtaisesti		Asukas- tai asiakasraati Kokemusasian- tuntijana toimiminen	
Päätöksen- teko- osallisuus	Äänestäminen vaaleissa	Äänestäminen vaaleissa Facebook – alustan käyttäminen	Sähköiset aloitekanavat (kuntalais- ja kansalaisaloite. fi) WhatsApp – viestipalvelun käyttäminen	Henkilö- kohtainen yhteydenotto päättäjiin Aloitteiden ja kannanottojen tekeminen sähköisellä alustalla	Henkilö- kohtainen yhteydenotto päättäjiin tai viranhaltijoihin	Sosiaalisessa mediassa kommentointi		Sidosryhmille tarkoitettuun vaikuttamis- toimielin (esi. kylä, yritys jne.) Lakisääteiset vaikuttamistoimi- elimet (8%)	Sähköiset kannanottamise n kanavat (otakantaa jne.) Lakisääteiset vaikuttamis- toimielimet sekä muut vastaavat
Toiminta- osallisuus					Järjestön tai yhdistyksen toiminta	Muun kuin sote- yhdistyksen tai seurakunnan toiminta	Tapahtumien järjestäminen	Vapaa-ehtoisena tai vertaisena toimiminen Sote-järjestöjen toiminta	

Yhteenvetona:

- Osallisuus kuuluu kaikille: asukkaille, palvelujen käyttäjille, työntekijöille, esimiehille ja päätöksentekijöille.
- Toimintakulttuuria kootaan eri tasoilla: arjen kohtaamisissa, työyhteisöissä, kehittämistyössä, yhteistyössä eri ammattilaisten kesken sekä päätöksenteossa.
- Osallisuus on systemaattisesti johdettua ja uutta toimintakulttuuria luovaa toimintaa.
- Osallisuuden edistämiseksi on tavoitteet, arvot sekä toimenpiteet
- Osallisuussalkku, tieto-, suunnittelu-, päätöksenteko-, ja toimintaosallisuuteen jaettuna, auttaa suunnittelemaan ja kokoamaan eri kohderyhmille kohdennetun ja monipuolisen kokonaisuuden.